

NORSK SKOGPOLITIKK

Skogen i Norge

Norge har betydelige skogressurser og utmarksarealer. Skogen har historisk sett vært svært viktig, og den har også framover sentrale funksjoner og oppgaver. Skogressursene er fornybare og skogbruk er en viktig distriktsnæring med stor økonomisk betydning både nasjonalt, regionalt og lokalt. Førstehåndsverdien av tømmer var 3 milliarder kroner i 2010. Samme år hadde tømmer og treprodukter en brutto produksjonsverdi på om lag 48 milliarder kroner, tilsvarende rundt 5 % av den totale verdiskapingen i Norge.

Skog og trebevokst areal utgjør i følge Landsskogtakseringens siste registreringer om lag 13 millioner hektar, eller 41 % av fastlandsarealet i Norge. Av dette er omtrent 8,3 millioner hektar produktivt skogareal, dvs. skogareal som kan produsere mer enn 1 kubikkmeter per hektar per år. De volummessig og økonomisk viktigste treslagene er gran (*Picea abies*), furu (*Pinus silvestris*) og bjørk (*Betula* spp.).

I følge Landsskogtakseringen, var totalt stående volum i norske skoger 823 millioner m³ og total årlig tilvekst 25 millioner m³ i 2009. I løpet av de siste 90 år har hogsten av tømmer ligget mellom 8-11 millioner m³, og betydelig lavere enn den årlige tilveksten. Lavt uttak av tømmer og aktiv skogskjøtsel har derfor ført til at både stående volum og tilvekst er mer enn fordoblet siden den første Landsskogtakseringen ble presentert i 1932. Også mengden med død ved, gammel skog og lauvskog som er viktig for biologisk mangfold, har økt betydelig i samme periode.

Skogen i Norge blir drevet gjennom et småskala skogbruk. Dette har sammenheng med bl.a. vekslende topografi, varierende produksjonsforhold og eiendomsstruktur. I 2009 var det registrert rundt 120 000 eiendommer med minst 25 dekar skog. Privatpersoner eier 97 % av disse eiendommene, som totalt omfatter 80 % av det produktive skogarealet. Den gjennomsnittlige størrelsen på privateide eiendommer med skog er på rundt 450 dekar.

Virkemidler for bærekraftig skogbruk

Gjennomføringen av norsk skogpolitikk er basert på en rekke tiltak og virkemidler. Disse omfatter lovgiving, skattepolitikk, økonomiske støtteordninger, forskning og veiledning. Norske forpliktelser gjennom internasjonale avtaler er også tatt inn i norsk regelverk, blant annet kriterier for et bærekraftig skogbruk fremforhandlet i et europeisk skogsamarbeid.

Formålet med skogbruksloven er å fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping, og å sikre biologisk mangfold, hensyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen. Skogbruksloven gjelder for all skog uansett eierskap.

Ressursoversiktene som utarbeides av Landsskogtakseringen for hvert fylke med jevne mellomrom, har vært et viktig grunnlag for utformingen av skogpolitikken siden tidlig i forrige århundre.

Skogfondsordningen er etablert for å sikre finansiering av en bærekraftig forvaltning av skogressursene. Skogfondsmidlene er en tvungen fondsavsetning der midlene blant annet kan brukes til skogkultur, bygging og vedlikehold av skogsveger, skogbruksplanlegging og miljøtiltak. Skogbruksloven krever at skogeierne setter av mellom 4 og 40 prosent av brutto salgsverdi av tømmer og ved på en egen skogfondskonto. Skogeierne stimuleres til å bruke skogfondsordningen aktivt ved at kun en del av de midlene som investeres i eiendommen blir inntektsbeskattet.

Tilskudd til nærings- og miljøtiltak omfatter blant annet tilskudd til skogkultur, skogsvegbygging og miljøtiltak i skog. Det gis også tilskudd til uttak av skogsvirke til bioenergi. Områder der det tradisjonelt ikke har vært drevet kommersielt skogbruk gis prioritet. Dette gjelder først og fremst skogreisingsstrøkene på Vestlandet og i Nord-Norge. Det er kommunene som forvalter tilskuddsordningene.

Tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer er det grunnleggende virkemiddelet for å sikre at skogbruket gjennomføres innenfor riktige ressurs- og miljørammer.

Skogen er et gode for folk flest

Allmennheten kan ferdes fritt i skog og mark i Norge gjennom hele året. Ferdselsretten er en gammel hevdvunnen rett som siden 1957 har vært lovfestet i friluftsløven. Den frie ferdselsretten gjelder ikkemotorisert ferdsel.

Det er mange som bruker skogen til rekreasjon, naturopplevelse og fysisk aktivitet. Tradisjonelle aktiviteter som bærplukking og soppsanking har fremdeles sine tilhengere, mens mer moderne aktiviteter som terrengsykling blir mer og mer populært. Man kan samle tørr ved og fyre bål i skogen fra 15. september til 15. april. Kommuner og frivillige organisasjoner sørger for et omfattende nett av merkede stier og løyper året rundt.

Både skogpolitikken og skogeierne egne miljøstandarder bygger opp om ferdselsretten. Ved gjennomføring av skogbrukstiltak er skogeierne forpliktet til å rydde stier og løyper for kvist, og der det oppstår kjøreskader skal disse utbedres. Skogbruket bidrar også med å bygge og vedlikeholde skogsveier og å utføre skjøtselstiltak som gjør det lettere å ferdes i skog og mark.

Skogen trekkes stadig oftere frem som viktig for folkehelsearbeidet og som læringsarena for barn og unge. Undersøkelser viser at skogen er svært mye brukt til mosjon, og turer i skog og mark har også positiv virkning på psykisk helse. Gjennom skogpolitikken er det også virkemidler for slike formål.

Jakt og fiske er en viktig del av mange menneskers liv. Retten til jakt og ferskvannsfiske er en grunneierrett. Allmennheten er sikret tilgang til sportsfiske gjennom salg av fiskekort i innsjøer og elver. Det er også god adgang til ulike typer jakt gjennom salg av jaktkort i private skoger, allmenninger, kommuneskoger og statlig eide skoger.

Skogen er viktig i klimasammenheng

Skog har mange viktige klimafunksjoner. I tillegg til å påvirke vannhusholdningen og lokalklimatiske forhold, representerer også verdens skogøkosystemer betydelige karbonlagre som kan påvirke den globale drivhuseffekten hvis karbonet frigjøres til atmosfæren i form av klimagasser. På en annen side utgjør voksende skog et viktig karbonsluk som reduserer virkningen av menneskeskapte CO₂-utslipp. Gjennom fotosyntesen tar verdens skoger for tiden opp karbon tilsvarende om lag 25 % av de samlede menneskeskapte klimagassutslipp.

I følge FN's klimapanel vil bærekraftig skogforvaltning som tar sikte på å ivareta eller øke skogens karbonlager, samtidig som det årlig produseres virke til tømmer, fiber og bioenergi, gi størst klimaeffekt. Biologisk karbon inngår i naturens eget karbonkretslop. Den mengde karbon som frigjøres ved forbrenning av skogbiomasse er den samme som frigjøres når trær dør en naturlig død og nedbrytes i skogen. Så lenge vi ivaretar våre skoger vil dette karbonet tas opp igjen gjennom fotosyntesen.

Klimaproblemet skyldes i all hovedsak at det atmosfæriske kretslop tilføres CO₂ fra forbrenning av fossile karbonlagre i form av olje, kull og gass. Slik tilførsel vil forrykke det langsiktige stabiliseringsnivået av CO₂ i atmosfæren og dermed bidra til global oppvarming.

Siden vi i Norge avvirker under halvparten av tilveksten er det mulig å øke bruken av skogråstoff til energi og byggematerialer som kan redusere forbruket av olje, kull og gass. Dette kan bidra til utslippsreduksjoner i tråd med de forutsetningene FN's klimapanel har lagt til grunn for å unngå en temperaturstigning på to grader.

Denne kunnskapen er lagt til grunn i St.meld. nr. 39 (2008-2009) «Klimautfordringene - landbruket en del av løsningen», og som senere er fulgt opp av Klimakur 2020 (2010), utarbeidet av Klima- og forurensingsdirektoratet.

Programmer for økt bruk av tre og bioenergi

Trebasert Innovasjonsprogram har som mål å bidra til økt bruk av tre. Visjonen for programmet er at Norge skal være et forbilde i verdiskapende foredling og ny anvendelse av trevirke. Dette ønsker regjeringen å oppnå gjennom å stimulere innovasjon og markedsorientering i trebearbeidende industri. Det er også et mål for regjeringen å legge til rette for at det brukes trematerialer der dette kan erstatte materialer med høyere miljøpåvirkning.

Programmet henvender seg til ulike deler av markedet; blant annet bedrifter, beslutningstakere, arkitekter, entreprenører, handelsleddet og FoU –miljøer. Det gis tilskudd på tre hovedområder: Industrielt byggeri, Treprodukter og tradisjonstre og Innovasjonssystemer.

Bioenergiprogrammet ble etablert i 2003. Hensikten med dette programmet er å stimulere skogeiere og bønder både til å bruke mer bioenergi og til å levere mer bioenergi på markedet i form av brensel eller ferdig varme. Budsjettet for Bioenergiprogrammet er tredoblet over de årene det har vært i drift med bakgrunn i økt bevissthet omkring klimaendringer og skogen som kilde for karbonnøytral energi. Målet er å redusere bruken av fossilt brennstoff, skaffe energi fra flere kilder og skape et grunnlag for økt verdiskaping i distriktene. De viktigste områdene for programmet er investeringsstøtte, finansieringsbistand til pilotprosjekter og kompetanseutvikling. Trebasert Innovasjonsprogram og Bioenergiprogrammet administreres av Innovasjon Norge.

Bærekraftig skogbruk og viktige miljøverdier

Gjennom skogpolitikken og skogbrukets egne miljøstandarder legges det vekt på at skogbrukstiltak må tilpasses i forhold til viktige miljøverdier som biologisk mangfold, kulturverdier og opplevelseskvaliteter.

Vi har lite helt urørt skog i Norge, såkalt urskog, så miljøhensynene i skogbruket er basert på å ta vare på miljøer som er viktige for det biologiske mangfoldet. Noen arter er avhengige av slike miljøer blant annet skog med gamle trær og død ved. Miljømessig viktige områder som inneholder mange slike elementer blir registrert og kartlagt i forbindelse med utarbeiding av skogbruksplaner. Registreringene gjennomføres etter et standardisert og godt dokumentert opplegg.

Naturmangfoldloven har bestemmelser om vern av skog og særskilte bestemmelser om prioriterte arter og utvalgte naturtyper for å sikre viktige miljøverdier blant annet i skog. Frivillig vern er nå en hovedlinje i vernearbeidet.

Vernskog etter skogbruksloven har som hovedfunksjon å beskytte klimatisk utsatt skog og annen skog mot skader, og omfatter blant annet skogen opp mot snaufjellet.

Skogbruksloven – og forskrifter etter denne – gir også bestemmelser om hensyn til skogens opplevelseskvaliteter og friluftsverdier.

Skogsertifisering

Levende Skog er et samarbeidsprosjekt mellom skogbruk, skogindustri, fagbevegelse, friluftslivsorganisasjoner og miljøorganisasjoner som skal fremme et bærekraftig skogbruk med god balanse mellom skogproduksjon, miljøvern og sosiale interesser. Levende Skog-standarden blir benyttet som et viktig grunnlag for skogsertifisering i Norge. Modellen ble etablert i 1998 da partene kom til enighet om standarder for et bærekraftig skogbruk. I 2006 ble det satt i gang en prosess for å revidere standardene. Dette resulterte i en ny enighet som ble undertegnet 19. oktober 2006.

Enigheten om Levende skog er for tiden brutt på grunn av uenighet i juni 2010 om skogreising og treslagsskifte og framtidig planting av fremmede treslag. Skogbruket viderefører alle miljøhensyn også i en situasjon der samarbeidet i Levende Skog har stoppet opp.

Praktisk talt all kommersiell virksomhet i skogbruket i Norge er sertifisert etter ISO 14001, der Levende Skog-standarden inngår som miljøstandard. Ved gruppesertifisering gjennom skogeierne organisasjoner har man løst utfordringen som ligger i det å sertifisere små eiendommer uten for store kostnader for den enkelte skogeier.

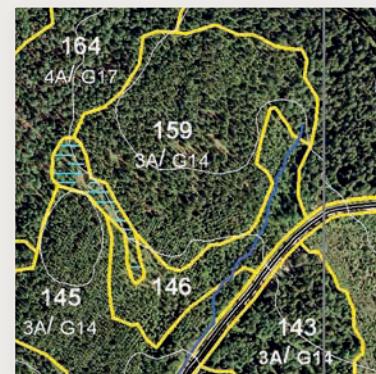

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Skogbruksplanen er et viktig verktøy for skogeiere, og skal fremme et bærekraftig skogbruk med aktiv næringsmessig bruk av skog- og utmarksressursene, og slik at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

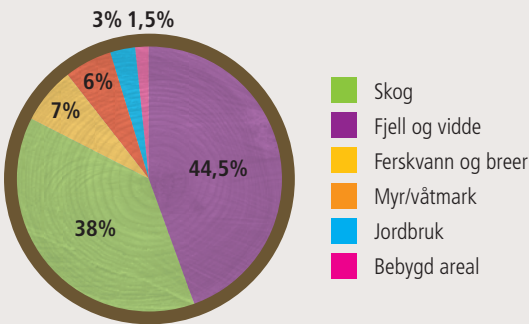
Skogbruksplaner tilbys alle skogeiere i Norge for hvert 10. til 15. år etter fylkesvise planer for tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. Planene utarbeides i dag ved analyser og beskrivelser basert på fotografering og lasermålinger fra fly, samt undersøkelser i felt. Det endelige produktet er tilpasset skogeier og kan blant annet gi anbefalinger om skogbrukstiltak. Et vilkår for tilskudd er at det utarbeides oversikter over skogressursene og miljøverdiene på den enkelte eiendom.

Ut fra kunnskap om arter og deres livskrav registreres viktige livsmiljøer for biologisk mangfold. De registrerte miljøverdiene som inngår i skogbruksplanleggingen er offentlig tilgjengelige. Skogeier er ansvarlig for at all skogbruksaktivitet er i tråd med gjeldende lover og forskrifter. Etter skogbruksloven skal skogeier ha oversikt over miljøverdiene på sin eiendom og ta hensyn til disse ved gjennomføring av skogbrukstiltak.

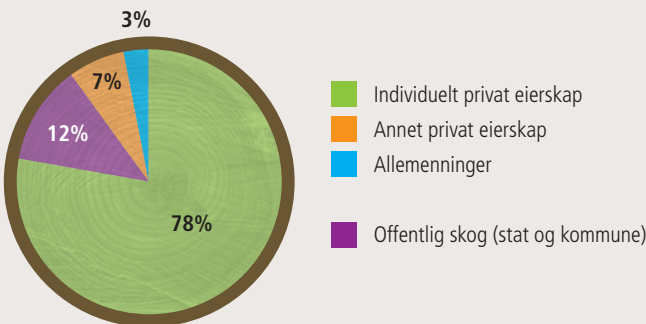

Litt skogstatistikk

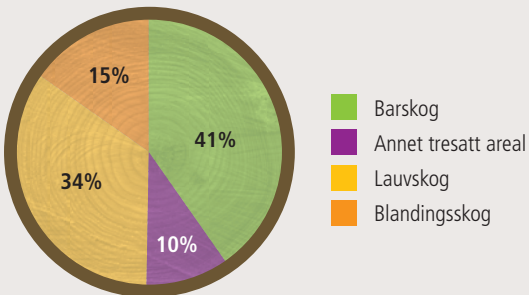
Arealbruk i Norge I prosent av totalareal

Skogareal i forhold til eierkategori (%)

Skogarealet

Skog og annet tresatt areal, areal km² 134.000

Skogareal	120.000
- Barskog	55.000
- Lauvskog	45.000
- Blandingsskog	20.000
Annet tresatt areal	14.000

Kilde: Norsk institutt for skog og landskap og SSB

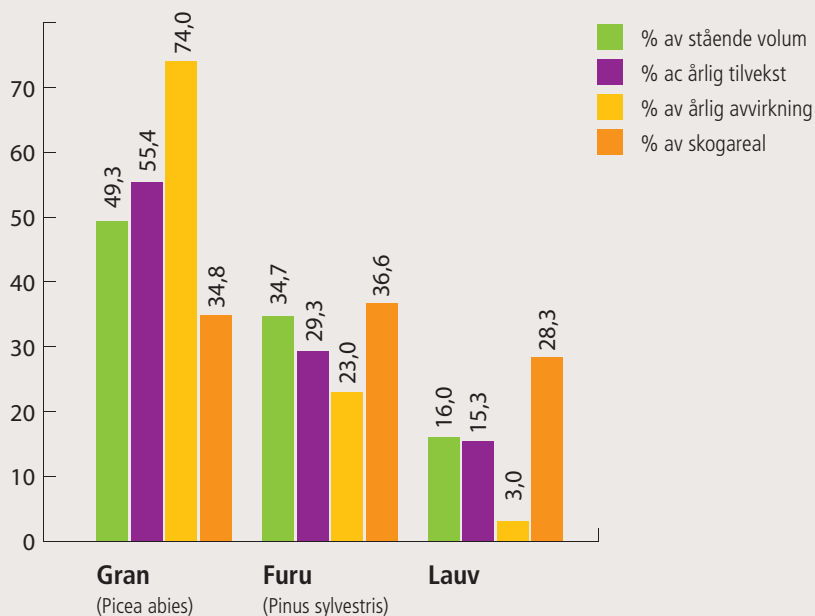
Status for skogsertifisering ISO 14001

Totalt sertifisert areal (hektar)

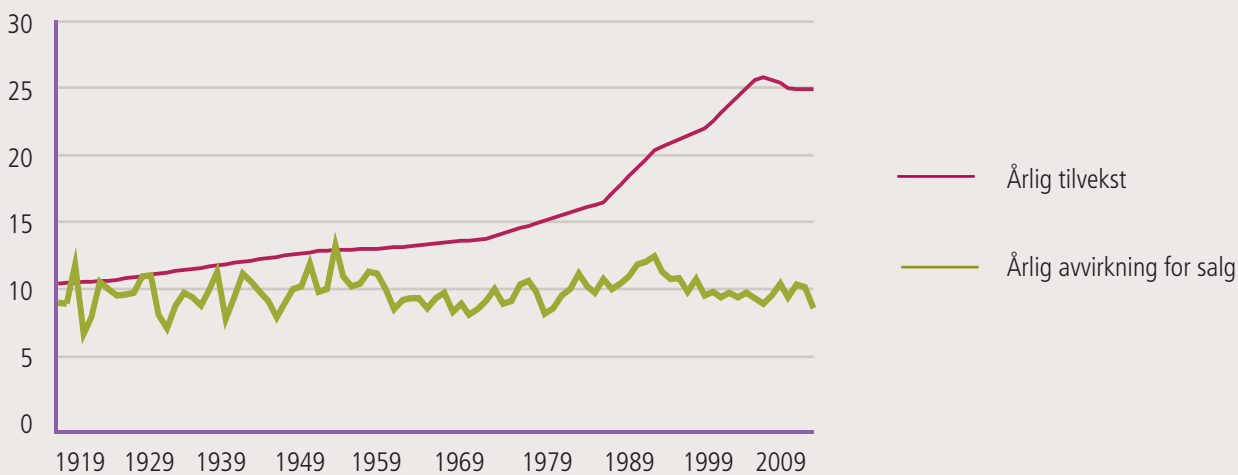
9.115.900

Kilde: PEFC.org

De forskjellige treslagene

Årlig tilvekst og avvirkning, millioner m³

Kilde: Norsk institutt for skog og landskap og SSB

Sentrale aktører i norsk skogbruk

Offentlig administrasjon

Landbruks- og matdepartementet:
www.regjeringen.no/lmd

Statens Landbruksforvaltning:
www.slf.dep.no

Utviklingsfondet for skogbruket:
www.forskningsradet.no/skogutv/

Fylkesmannen:
www.fylkesmannen.no

Miljøverndepartementet:
Direktoratet for naturforvaltning:
www.dirnat.no

Statistisk Sentralbyrå:
www.ssb.no

Kystskogbruket:
www.kystskogbruket.no

Organisasjoner

Det norske Skogselskap:
www.skogselskapet.no

Norges Skogeierforbund:
www.skog.no

Norskog:
www.norskog.no

Statskog:
www.statskog.no

Norges Jeger- og
Fiskerforbund:
www.njff.no

Jenter i skogbruket:
www.jenteriskogbruket.no

Norges Naturvernforbund:
www.naturvernforbundet.no

Norsk Skogmuseum:
www.skogmus.no

Forskning og utdanning

Skog og Landskap:
www.skogoglandskap.no

Norges Forskningsråd:
www.forskningsradet.no

Norsk Treteknisk Institutt:
www.treteknisk.no

Norsk institutt for naturforskning:
www.nina.no

Universitetet
for miljø- og biovitenskap:
www.umb.no

Skogbrukets Kursinstitutt:
www.skogkurs.no

Skogfrøverket:
www.skogfroverket.no

Høgskolen i Hedmark, Evenstad:
www.hibm.no

Det norske Skogselskap

LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET

Utarbeidet av det Det norske Skogselskap på oppdrag av Landbruks- og matdepartementet.